

Атамас О.П.

доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7511-8586>

Atamas Oleksandr

Dnipro State Agrarian and Economic University

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE STATE'S ECONOMY AS AN ECONOMIC CATEGORY: SPECIFIC THEORETICAL ASPECTS

Питання теоретичних основ оцінки інвестиційної привабливості економіки держави як окремої економічної категорії наразі є актуальним та основоположним в контексті воєнних дій. У статті проаналізовано теоретичні основи економічної категорії «інвестиційна привабливість», наведено ключові визначення провідних вчених-дослідників у означеній тематиці та виявлено неточності і недостовірність певних трактувань, що потребує додаткового аналізу та повноти проведення відповідного наукового дослідження. Крім того, проведено аналогію та окреслено відмінність теоретичних понять «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат», які ототожнюються деякими вченими-дослідниками, що є помилковим за своєю суттю та не розкриває можливого потенціалу і відповідних характеристик означених економічних категорій. У матеріалах наукового дослідження проаналізовано групи інвестиційно-значимих показників інвестиційної привабливості економіки держави. У статті акцентовано увагу на тому, що наведені групи інвестиційно-значимих показників інвестиційної привабливості економіки держави є своєрідним комплексом, що характеризує всі сфери функціонування держави та відтворює її інвестиційну привабливість. Крім того, запропоновано дієві заходи підвищення рівня інвестиційної привабливості держави: боротьба і викорінення корупції на всіх ланках влади; боротьба з інфляцією, зниження рівня безробіття; забезпечення ефективного функціонування правової сфери; оновлення судової системи; зниження податкового навантаження та забезпечення стабільності політичного середовища; впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування. У роботі показано, що інвестиційну привабливість доцільно розглядати як інтегральну (факторіальну) характеристику, оскільки інвестиційна привабливість держави віддзеркалює сучасний стан та рівень її розвитку, який визначається сукупністю її економічних, політичних, соціальних, культурних, науково-технологічних, інфраструктурних, фінансових, ресурсно-сировинних, екологічних та інших факторів, які обумовлюють платоспроможність та залучення додаткового інвестиційного капіталу.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, рейтинг, оцінка, механізм, економіка, держава, фактор.

The issue of the theoretical basis for assessing the investment attractiveness of the state's economy as a separate economic category is currently relevant and fundamental in the context of military operations. The article analyzes the theoretical foundations of the economic category «investment attractiveness», provides the key definitions of leading research scientists in the given topic, and reveals the inaccuracies and unreliability of certain interpretations, which require additional analysis and completeness of the relevant scientific research. In addition, an analogy is made and the difference between the theoretical concepts of «investment attractiveness» and «investment climate» identified by some research scientists is drawn, which is erroneous in its essence and does not reveal the possible potential and corresponding characteristics of the specified economic categories. In the materials of the scientific research, groups of investment-significant indicators of the investment attractiveness of the state's economy are analyzed. The article focuses on the fact that the given groups of investment-significant indicators of the investment attractiveness of the state's economy are a peculiar complex that characterizes all areas of the states functioning and reproduces its investment attractiveness. In addition, effective measures to increase the level of investment attractiveness of the state are proposed: the fight against and eradication of corruption at all levels of government; fight against

inflation, reduction of unemployment; ensuring the effective functioning of the legal sphere; renewal of the judicial system; reducing the tax burden and ensuring the stability of the political environment; implementation of the economic mechanism of foreign investment risk insurance. The work shows that investment attractiveness should be considered as an integral (factorial) characteristic, since the investment attractiveness of the state reflects the current state and level of its development, which is determined by the totality of its economic, political, social, cultural, scientific and technological, infrastructural, financial, resource – raw materials, environmental and other factors that condition solvency and attraction of additional investment capital.

Key words: investment attractiveness, rating, evaluation, mechanism, economy, state, factor.

Постановка проблеми. Питання наукових досліджень у сфері забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості економіки має першочергове значення для будь-якої держави світу. Україна у даному аспекті, в умовах постійних економічних коливань, фінансових криз та трансформаційних економічних зрушень, що пов'язані із веденням воєнних дій на території держави, – повинна мати довгостроковий стратегічний план покращення свого становища на світовій арені. У зв'язку з цим, дослідження інвестиційної привабливості в контексті окремої економічної категорії є актуальним. Крім того, визначення рівня інвестиційної привабливості економіки держави проводиться на постійній основі різноманітними міжнародними рейтинговими агентствами. Даний факт зумовлює необхідність узагальнення теоретичних основ економічної категорії «інвестиційна привабливість» та моніторинг відповідних інтегральних показників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням дослідження теоретичних основ інвестиційної привабливості, підвищення рівня інвестиційної привабливості та проблематики управління нею опікувалось безліч як закордонних, так і вітчизняних вчених. Однак, у ролі окремої економічної категорії дане поняття «інвестиційна привабливість» є досить новим. На сьогоднішній день відсутнє узагальнене єдине трактування означеної економічної категорії, що розкривало б її сутність та зміст у повній мірі. У наукових публікаціях та спеціальній літературі означена економічна категорія розглядається здебільшого у контексті поняття на мікрорівні. Проте, аналіз та оцінка даного поняття на макроекономічному рівні є не менш важливою та необхідною. Урізноманітненість підходів до визначення економічної категорії «інвестиційна привабливість» ускладнює її тлумачення та повноцінне розкриття змісту в наукових колах. Так, у табл. 1 відображено основні підходи закордонних та вітчизняних науковців до визначення економічної категорії «інвестиційна привабливість».

Зміна економічних умов ведення бізнесу, коливання та фінансова нестабільність, воєнні дії на території держави та інші фактори зумовлюють необхідність адаптування означеної

економічної категорії до сучасних економічних реалій та відповідних умов. Необхідним є переосмислення, перегляд роді державного управління у сфері забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості економіки держави та активізації інноваційно-інвестиційних процесів.

Таким чином, актуальність означеної проблематики, її наукова роль, значення та гостра нагальна потреба у вирішенні кола економічних питань зумовили визначення проблематики даного наукового дослідження.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою наукового дослідження є розробка теоретичних положень та методологічних основ щодо трактування сутності економічної категорії «інвестиційна привабливість» на макроекономічному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Економічна категорія «інвестиційна привабливість» є багатоаспектним та широким поняттям.

Крім того, вченими-дослідниками різних рівнів постійно ведеться дискусія щодо отождолення двох економічних категорій «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат». У даному дослідженні наведені економічні категорії не є тотожними, оскільки розглядаються з позиції аналізу макрорівня і представляють собою різні сфери інвестиційної діяльності. Отже, інвестиційна привабливість на макроекономічному рівні, з точки зору автора, розглядається як сукупність інтегральних економічних показників, які зумовлюються впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, формуючи умови залучення інвестиційного капіталу на довгостроковій стратегічній міжнародній арені.

Таким чином, необхідним є детальне вивчення та оцінка комплексу інвестиційно-значимих показників, які формують інвестиційну привабливість економіки держави з метою підтримки логіки та спрощення розуміння доцільності наведеного трактування означеної економічної категорії (рис. 1).

Усі наведені групи інвестиційно-значимих показників інвестиційної привабливості економіки держави є своєрідним комплексом, що характеризує всі сфери функціонування держави та відтворює її інвестиційну привабливість.

Основні підходи науковців до визначення економічної категорії «інвестиційна привабливість»

Автор	Трактування поняття
І. Бланк [1, с. 400]	Інвестиційна привабливість – це інтегральна характеристика окремих об'єктів можливого інвестування з позицій перспективності розвитку, обсягів та перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості»
Т. Андреева, Н. Опікунова, О. Ненахова [2, с. 24]	Інвестиційна привабливість – це сукупність характеристик, що дозволяє потенційному інвестору оцінити, наскільки той або інший об'єкт інвестицій привабливіший від інших для вкладення наявних коштів. Ступінь інвестиційної привабливості є визначальною умовою активної інвестиційної діяльності, а отже, і ефективного соціально-економічного розвитку регіональної економіки
Н. Гребенюк [4, с. 13]	Інвестиційна привабливість – це сукупність об'єктивних ознак, властивостей, засобів і можливостей, що обумовлюють потенційний платоспроможний попит на інвестиції
О. Кремень, В. Куберка [6, с. 21]	Інвестиційна привабливість уособлює інвестиційну привабливість регіону (існуюча нормативно-законодавча база, правові аспекти, політична ситуація, ступінь захисту прав інвесторів, рівень оподаткування тощо) та інвестиційну привабливість конкретних об'єктів інвестування
Г. Козаченко, О. Антіпов, О. Ляшенко, Г. Дібніс [3, с. 45]	Інвестиційна привабливість – це сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макро-, мезо- і мікрорівнях
О. Тарабухіна [5, с. 81]	Інвестиційна привабливість – це здатність економіки держави сприймати великі інвестиційні вкладення, забезпечувати їх окупність і трансформацію у зростання виробництва, насичення ринку ліквідною продукцією, розширення впливу інвестора на ринок і поступове повернення вкладеного капіталу
І. Матюшенко [7, с. 26]	Інвестиційна привабливість – це сукупність політичних, правових, економічних і соціальних умов, що забезпечують інвестиційну діяльність вітчизняних і зарубіжних інвесторів.
І. Оніщенко [9, с. 289]	Інвестиційна привабливість – це комплекс різноманітних факторів, до яких відносять: економіко-географічне розташування, наявність і якість природних ресурсів, рівень розвитку економіки, її стабільність; наявність і якість трудових ресурсів; рівень розвитку інфраструктури, державну економічну політику в сфері залучення інвестицій
О. Маслак, В. Таловер [8, с. 52]	Інвестиційна привабливість – це комплекс різноманітних факторів, перелік яких і вага яких може змінюватись в залежності від цілей інвесторів, виробничо-технічних особливостей об'єкта інвестування, його економічного розвитку у минулому, на теперішній час, а також очікуваного у майбутньому.
А. Гура [10, с. 188]	Інвестиційна привабливість – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему.
С. Мочерний [11, с. 524]	Інвестиційна привабливість – це сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, які сприяють (гальмують) процесу інвестування народного господарства (на макрорівні) та окремих підприємств, компаній, галузей (на мікрорівні).
М. Жук [12, с. 112]	Інвестиційна привабливість – це сукупність соціально-економічних, суспільно-політичних, природних, екологічних та інших умов, які безпосередньо визначають масштаби, обсяги і темпи залучення інвестицій.
Г. Фролова [13, с. 67]	Інвестиційна привабливість – це ступінь сприятливості ситуації, що складається в тій чи іншій країні (регіоні, галузі) для ймовірного надходження інвестицій у цю країну (регіон, галузь).

Закінчення табл. 1

С. Коваленко [14, с. 367]	Інвестиційну привабливість – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорації)
К. Малько [15, с. 104]	Інвестиційна привабливість – це сукупність політичних, правових, економічних, соціальних, природних, а також інших чинників, які сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних й іноземних інвесторів. Варто підкреслити, що на сьогодні не існує єдиного підходу до трактування кількості чинників, що обумовлюють формування інвестиційного клімату.

Джерело: узагальнено автором

Рис. 1. Групи інвестиційно-значимих показників інвестиційної привабливості економіки держави

Джерело: авторська розробка

З метою підвищення рівня інвестиційної привабливості України варто звернути увагу на наступні обов'язкові заходи (рис. 2).

Подальші позитивні економічні зрушення та збільшення рейтингових оцінок можливі, якщо економіка України продемонструє економічне зростання та фоні поліпшення зовнішньоекономічних показників, фінансових та інвестиційних видів діяльності, враховуючи припинення конфлікту та завершення воєнних дій на території держави.

Висновки. Проведений аналіз свідчить про розрізненість підходів вчених-дослідників до визначення характеристики економічного поняття «інвестиційна привабливість», що уне-

можливіє створення та функціонування уніфікованого механізму забезпечення моніторингу рівня інвестиційної привабливості економіки держави. Крім того, переважна більшість науковців не розрізняють між собою поняття двох економічних категорій «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат».

Проте, проблема трактування означеної економічної категорії «інвестиційна привабливість» потребує деталізації аналізу та подальшого дослідження, особливо, необхідно приділити увагу створенню дієвого механізму моніторингу рівня інвестиційної привабливості економіки держави з урахуванням рейтингових оцінок міжнародних агентств.

Рис. 2. Заходи підвищення рівня інвестиційної привабливості держави

Джерело: авторська розробка

Список використаних джерел:

1. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент. Київ : МП «ІТЕМ» ЛТД, 2004. 448 с.
2. Андреева Т.Є., Опікунова Н.В., Ненахова О.О. Основні складові інвестиційної привабливості. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 33. С. 247–251.
3. Управління інвестиціями на підприємстві / Г.В. Козаченко та ін. Київ : Лібра, 2020. 368 с.
4. Гребенюк Н.О. Інвестиційна привабливість : сутність та засоби покращення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 12. С. 12–17.
5. Тарабухіна О.М. Інвестиційна привабливість території як мотивуючий фактор інвестиційної діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 12. С. 81–87.
6. Кремень О.І., Куберка В.І. Особливості оцінювання інвестиційної привабливості регіону. *Прикладна статистика: проблеми теорії та практики* : зб. наук. пр. 2019. Вип. 7. С. 212–224.
7. Матюшенко І.Ю. Міжнародний інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 520 с.
8. Маслак О.І., Таловер В.А. Комплексна оцінка інвестиційної привабливості країни. *Економічний форум*. 2021. № 3. С. 51–59.
9. Оніщенко І.О. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи їх вирішення. *Траєкторія науки*. 2018. № 3(8). С. 289–295.
10. Гура А.О. Інвестиційний клімат в Україні: сучасний стан та напрями покращення. *Економіка*. 2015. № 15. С. 188–196.
11. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 3 / редкол. : С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Академія, 2000. 864 с.
12. Жук М.В. Регіональна економіка : підручник. Київ : Академія, 2008. 416 с. 4.
13. Фролова Г.І. Оцінка інвестиційного клімату в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. 2014. № 2. С. 67–69.
14. Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 366–368.
15. Малько К.С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах. *Економіка та управління національним господарством*. 2015. № 3. С. 100–105.
16. Венгуренко Т.Г. Оцінка вартості підприємства: сутність та значення. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України*. 2019. С. 80–82.

17. Венгуренко Т.Г. Розвиток спільного інвестування на ринку капіталів. *Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., 2019. С. 102–104.
18. Кужелев М.О., Плахотнюк В.В. Напрями оптимізації інвестиційного клімату в Україні. *Економічний вісник університету*. 2019. № 41. С. 119–126.

References:

1. Blank Y.A. (2004) *Ynvestytsyonnyj menedzhment* [Investment Management]. Kyiv: MP «УТЕМ» LTD, 448. (in Ukrainian)
2. Andrijejeva T.Je., Opikunova N.V., Njenakhova O.O. (2019) *Osnovni skladovi investytsijnoji pryvablyvosti* [The main components of investment attractiveness]. *Bulletin of Economics of Transport and Industry*, 33, 247–251. (in Ukrainian)
3. Kozachenko Gh.V. (ed.) (2020) *Upravlinnja investytsijamy na pidprijemstvi* [Investment management at the enterprise]. Kyiv: Libra, 368. (in Ukrainian)
4. Ghrebenjuk N.O. (2020) *Investytsijna pryvablyvistj : sutnistj ta zasoby pokrashhennja* [Investment attractiveness: essence and means of improvement]. *Investment: practice and experience*, 12, 12–17. (in Ukrainian)
5. Tarabukhina O.M. (2019) *Investytsijna pryvablyvistj terytoriji jak motyvujuchyj faktor investytsijnoji dijajnosti* [Investment attractiveness: essence and means of improvement]. *Investment: practice and experience*, 12, 81–87. (in Ukrainian)
6. Kremenj O.I., Kuberka V.I. (2019) *Osoblyvosti ocinjuvannja investytsijnoji pryvablyvosti rehionu. Prykladna statystyka: problemy teoriji ta praktyky: zb. nauk. pr.* [Features of evaluation of investment attractiveness of the region]. *Investment attractiveness: essence and means of improvement*, 7, 212–224. (in Ukrainian)
7. Matjushenko I.Ju. (2020) *Mizhnarodnyj investytsijnyj menedzhment: navchalnyj posibnyk* [International investment management: a textbook]. Kharkiv: Vyd. KhNEU im. S. Kuznecja, 520. (in Ukrainian)
8. Maslak O.I., Talover V.A. (2021) *Kompleksna ocinka investytsijnoji pryvablyvosti krajiny* [Comprehensive assessment of the country's investment attractiveness]. *Economic Forum*, 3, 51–59. (in Ukrainian)
9. Onishhenko I.O. (2018) *Investytsijna pryvablyvistj Ukrainy: problemy ta shljakhy jikh vyrishennja* [Ukraine's investment attractiveness: problems and ways of solving them]. *The trajectory of science*, 3(8), 289–295. (in Ukrainian)
10. Hura, A.O. *Investytsiinyi klimat v Ukraini: suchasnyi stan ta napriamy pokrashchennia* [Investment Climate in Ukraine: Current State and Areas for Improvement]. *Ekonomika*, 15 (2015), 188–196.
11. *Ekonomichna entsyklopediia* [Economic Encyclopedia], vol. 3. Kyiv: Akademiia, 2000.
12. Zhuk, M.V. (2008) *Rehionalna ekonomika* [Regional Economy]. Kyiv: Akademiia.
13. Sazonets I.L., Fedorova A. (2011) *Investuvannia* [Investment]. Kyiv: Tsentru uchb. lit.
14. Frolova H.I. (2014) *Otsinka investytsiinoho klimatu v Ukraini* [Assessment of the Investment Climate in Ukraine]. *Ekonomika ta upravlinnja natsionalnym hospodarstvom*, 2, 67–69.
15. Kovalenko, S.O. (2012) *Investytsiinyi klimat v Ukraini ta napriamy yoho pokrashchennia* [Investment Climate in Ukraine and Directions for its Improvement]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 38, 366–368.
16. Malko K.S. (2015) *Investytsiinyi klimat ta investytsiina pryvablyvist Ukrainy: chynnyky yikh formuvannia v suchasnykh umovakh* [Investment Climate and Investment Attractiveness of Ukraine: Factors of Their Formation in Modern Conditions]. *Ekonomika ta upravlinnja natsionalnym hospodarstvom*, 3, 100–105.
17. Venhurenko T.H. (2019) *Otsinka vartosti pidprijemstva: sutnist ta znachennia* [Valuation of the Enterprise: Essence and Significance]. *Stratehiia i praktyka innovatsiinoho rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy*, 80–82.
18. Kuzheliev M.O., Plakhotniuk V.V. (2019) *Napriamy optymizatsii investytsiinoho klimatu v Ukraini* [Directions for Optimizing the Investment Climate in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, 41, 119–126.